

DEĞİŞEN GÜVENLİK YAKLAŞIMLARI ÖRNEĞİNDE KOPENHAG OKULU'NUN TOPLUMSAL GÜVENLİK YAKLAŞIMI TRANSFORMATION OF SECURITY STUDIES IN CASE OF COPENHAGEN SCHOOL'S SOCIETAL SECURITY

Taha BARAN*
Elçin MACAR**

Öz

Bu çalışma güvenlik çalışmalarının değişen gündemini incelemektedir. Çalışma Kopenhag Okulu'nun güvenlik çalışmalarına katkılarını derinlikli biçimde analiz etmektedir. Çalışmanın amacı devlet içi çatışmaların nasıl ortaya çıktığını anlamaktır. Soğuk Savaşın bitmesiyle yeni inşacı yaklaşımlar güvenlik alanına girmiş, giderek daha fazla akademik araştırma çevre, kültür, kimlik etnisite iktisat ve sağlık konularını içermeye başlamıştır. Realist yaklaşımın güvenlik çalışmalarını devletler arası bağlamıyla analiz etmesi Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan çoğu şiddetli devlet içi çatışmalar konusunda sessiz kalmasına neden olmuştur. Bu durum güvenlik çalışmalarında genişlemeyi ve derinleşmeyi zorunlu kılmış, toplumsal güvenliği bu alana dahil etmiştir. Toplumsal güvenlikte ana kavram kimliktir. Herhangi bir topluluk bir gelişmeyi veya potansiyel bir durumu, kendi kimliğine yönelik bir tehdit olarak tanımlarsa toplumsal güvensizlik ortaya çıkmış olacaktır. Devlet içi çatışmalar toplumsal güvenlik temelinde ortaya çıkmaktadır çünkü soğuk savaş sonrası devlet içi çatışmaları kimlik temelinde işlemektedir.

Anahtar Kavramlar: Güvenlik, Toplumsal Güvenlik, Kimlik, Kopenhag Okulu.

Abstract

This study examines the changing agenda in the field of security studies. It provides an in-depth analysis of the Copenhagen School's contribution to the field of security studies. The purpose is to comprehend how to emerge intra-state conflicts. By prescribing to a Constructivist approach, the purpose of this study is to explain how social security cause of conflicts among the security agendas that military, environment, social, political, economical. This paper contributes to the field of security studies in a number of ways. First of all, it moves away from realism's exaggerated focus on the security dilemma's implications on inter-state conflicts. It seeks instead to shed light on the ways in which security dilemma affects intra-state conflicts. Second of all, it argues that social security is deeply embedded in identity. This is important as it allows us to understand how social insecurities erupt based on the perception of threat among warring identity groups.

Keywords: Security, Social Security, Identity, Copenhagen School.

1. Giriş: Tanım Olarak Güvenlik

Güvenlik, tanımlanması zor kavramlardan biridir. Güvenliğin ne olduğu, nasıl kavramsallaştırılacağı ve en önemli sorularının neler olması gerektiği tartışmalarında fikir birliği bulunmamaktadır. Bu sebeple güvenliğin bir sorun alanı mı, bir hedef mi, bir disiplin mi veya bir araştırma metodu mu olduğu belirsizdir.¹ Bunun yanında güvenlik, "ulusal güvenlik", "insan güvenliği" ve "uluslararası güvenlik" gibi birçok alt alana ayrılmakta, her bir alan başka bir tarihsel ve felsefi tartışmaya yol açmaktadır. Bu bağlamda güvenlik, sabit bir tanımlamayı reddeden, tartışmaya açık ve muğlak olup *esastan tartışmalı* bir kavramdır (Gallie, 1964).² Örneğin McSweeney güvenliği, "tıpkı barış, onur, adalet gibi bir dizi diğer kavramla ilişkilendirilebilen fakat tanımlanmaya direnen bir terim" olarak değerlendirmektedir (McSweeney, 1999: 13). Güvenlik, Buzan için ise "tıpkı sevgi, özgürlük ve güç kavramları gibi tartışmaya açık ve oldukça muğlak" bir kavram anlamına gelmektedir (Buzan, 1991: 7). Baldwin ise güvenlik kavramını tartışmalı bulmak yerine

* Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Programı Doktora Öğrencisi.

** Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Bu tartışmalar için bakınız: Helga Haftendorn, "The Security Puzzle: Theory Building and Discipline- Building in International Security", International Studies Quarterly, Vol. 35, No. 3 (1991), s. 3-17; Paul Williams, Security Studies: An Introduction, Londra, Routledge, 2008, s. 1; John Baylis, "International and Global Security in the Post-ColdWar Era", The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations, John Baylis ve Steve Smith ed., Oxford, Oxford University Press, 2001, s. 254.

² 'Esastan tartışmalı' kavramlar düşüncesini sosyal bilimler için kullanan Galliedir. O, *esastan tartışmalı* bir kavramları "herhangi bir kanıt veya tartışma sonucunda doğru ya da standart kullanımı ortaya koyacak tek bir versiyon üzerinde uzlaşmaya yol açmayacak düzeyde değerlere dayalı kavramlar" şeklinde tanımlar. Daha detaylı çalışmalar için bakınız (Baldwin, 1997, s.11) (Gallie, 1964)

“kolayca karıştırılabilen ve yeterli şekilde açıklanmamış olan bir kavram” olarak ifade etmektedir (Baldwin, 1997: 13).

Kavramın karmaşık tanımlar içermesi ise bu kavramın tanımlanmadığı anlamına gelmemektedir. 1952’de güvenlik kavramının ilk detaylı bir biçimde incelemesini yapan Wolfers, bu kavramı “kazanılmış değerlere kasteden tehditlerin ya da bu tehditlerin varlığına dair korkuların bulunup bulunmaması” olarak değerlendirmiştir.³ Wolfers güvenlik tanımının mutlaka “hangi değerlere kasteden tehditlerin, hangi araçlarla, ne pahasına bertaraf edileceği” öğelerini de içermesi gerektiği belirtmektedir (Wolfers, 1952: 485). Baldwin, Wolfers’e hitaben “kimin için güvenlik” ve “hangi değerler için güvenlik” sorularına verilecek yanıtlarla güvenliğin tanımlanabileceğini belirtmektedir (Baldwin, 1997: 13).⁴Buzan güvenliği tehditten özgür olmak şeklinde tanımlarken(Buzan, 1983: 11). Baylis(ve diğerleri) güvenlik kavramının bütün belirsizliğine rağmen “temel değerlere karşı tehdidin yokluğu” olarak tanımlanabileceğini belirtmektedirler(Baylis, , Smith ve Owens, 2008: 229). Güvenlik kavramını tartışan birçok araştırmacı ise kavramın bir “öteki” veya “tehdit” olmadığına anlamsız olduğunu ifade etmektedirler (Lipschutz, 1995: 1). Welsh Okulu, güvenlik konusunu temelde geleneksel yaklaşımlardan farklı olarak kavramakta, güvenliği özgürleşme olarak tanımlamaktadır (Booth, 1991: 319; McDonald, 2012: 43). Özgürleşme, insanları özgürce seçmeyi düşündükleri fiziksel ve beşeri kısıtlamalardan (birey ve grup olarak) özgürleştirmek olarak algılanır. Bu ‘fizikî ve beşeri kısıtlamalar’ deterministik olarak tanımlanmaz, daha çok bağlamsal durumlara özgüdür (M. McDonald, 2012: 48). Güvenliğin kendisi savaştan görece bir özgürlük olup herhangi bir savaşın sonucunun yenilgi olmamasının yüksek beklentisi bulunmaktadır(Bellamy, 1981: 102). Genel anlamda güvenlik kavramı, ancak tehdit eden ve edilen özne, tehdit edilen değer, tehdit eşiği, güvensizliğin bertarafı için kullanılacak araçlarla ilişkili bir çok alt kavramla açıklanabilir.

Kopenhag Okulu’nun güvenliğe dair tanımlaması çalışmanın bütünlüğü için önem arz etmektedir. Kopenhag Okulu düşünürlerine göre güvenlik kavramının içeriğinde yıkıcı özellikler bulunmaktadır. Buzan (ve diğerleri) güvenlik meselelerini tanımlamak, güvenliği askeri konular ve güç kullanımı ile eşit tutan gelenekçi yaklaşım için kolaydır. Fakat güvenliği askeri sektörün dışına taşımaya çalışanlar için çok daha zordur(Buzan, Wæver ve Wilde, 1998: 1). Esas amaç bir meselenin güvenikleştirilmesi değil güvenlik dışlaştırılmasıdır. Buzan’a göre güvenlik tehditten özgürleşme işi olarak ele alınmalı, devletlerin ve toplumların bağımsız kimliklerini ve işlevsel bütünlüğünü düşman olarak gördükleri değişim güçlerine karşı koyma becerileri olarak değerlendirilmelidir (Buzan, 1991: 432). Wæver’a göre güvenlik, hem bir güvenlik tehdidinin olduğunu hem de bu tehdide karşı birtakım önlemler alındığına işaret etmektedir. Güvensizlik ise aynı şekilde bir güvenlik probleminin bulunduğunu fakat bu tehdide karşı yeterli önlemlerin alınmadığını ifade etmektedir (Wæver, 1995: 7). Wæver’in anlatımından da anlaşılacağı üzere Kopenhag Okulu için tehdidin olmadığı yerde güvenlik de olmayacaktır.

2. Güvenlik Çalışmalarının Gelişimi

Uluslararası anarşik sistemde, devletlerin geleneksel olarak değerlerinin ve bağımsızlıklarının karşılaştıkları birçok tehdit nedeniyle, güvenlik kavramı uluslararası ilişkilerde uzun zamandır önemli bir kavram olmuştur (Miller 2001, 15). Uluslararası ilişkiler disiplinine benzer bir şekilde, uluslararası güvenlik çalışmaları da temelleri önemli ölçüde Kuzey Amerika, Avrupa ve Avustralya’da atılmış olan Batı merkezli bir çalışma alanıdır. Güvenlik çalışmaları ele alındığında, uluslararası ilişkilerin bir alt alanı olarak değerlendirilmiş ve böylece güvenlik çalışmaları uluslararası güvenlik çalışmalarının merkezi bir ögesi olarak kabul edilmiştir. İkinci Dünya savaşından önce “savaş çalışmaları”, “askerî çalışmalar” ve “strateji” başlıkları altında çalışılmış; 1945’ten sonra ise ayrı bir çalışma alanı hâline gelmiştir. Savaş sonrasında ise geçmişten kayda değer bir kopuş gerçekleşmiş anahtar kavram olarak “savunma” veya “savaş” yerine daha fazla güvenlik kullanılır olmuştur (Buzan ve Hansen, 2009: 1). Güvenlik çalışmalarındaki kavram dönüşümü, güvenlik çalışmalarını askeri güvenlik odağından çıkarıp askeri olmayan güvenlik alanların önünü açmıştır. Günümüzde ‘geleneksel yaklaşım’ olarak tanımlanan Realist yaklaşım1930’ların sonundan 1980’lerin ortalarına kadar disiplinin neredeyse mutlak hakimidir (Aydın, 2004: 34). Geleneksel yaklaşım, güvenlik tehdidini sadece askeri tehdit olarak ele almakta, korunacak en önemli değer ise devlet olmaktadır. Soğuk Savaş döneminin dayattığı askerî ve nükleer takıntılar geleneksel yaklaşımın kullandığı biçimde devam etmesini sağlamıştır. Fakat 1970’li yılların ekonomik ve çevresel meseleleri 1980’li yılların büyüyen kimliğe dair büyüyen endişeler ve bunun sonucu olarak 1990’lı yıllarda ortaya çıkan uluslararası suçlar güvenliğin

³Wolfers’a göre güvenlik, nesnel olarak değerlere dönük tehdidin olmayışını ve öznel olarak ise bu değerlerin saldırıya uğrayacağı korkusunun olmayışı olarak ifade etmektedir.

⁴Baldwin, bu iki sorunun güvenliğin her tanımında yanıtlanmasının gerekmediğini ancak tehdit, özne, değerler ve güvenlik düzeyi konularına dair mutlak referanslar verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

dar tanımlanmış olmasına dair tatminsizliği büyütülmüştür (Buzan, Wæver ve Wilde, 1998: 2). Bu tatminsizlik, aşamalı bir biçimde güvenlik askeri alanla sınırlı tanımına diğer meseleleri de içererek genişlemiştir. 1970'li yıllar itibariyle güvenliğin salt askeri meseleler çerçevesinden algılanmaması gerektiği ve devlet merkezli analizlerin yetersiz olduğu savıyla geleneksel yaklaşım sorgulanmaya başlanmıştır. Güvenlik kavramının Soğuk Savaşın son on yılında devletlerin askeri sorunlar karşısında güç artırmaları ve kuvvet kullanmaları ötesine geçer bir şekilde tanımlanması, mevcut güvenlik yaklaşımının sorgulanarak önemli ölçüde ilerleme göstermesini sağlamıştır. Yukarıda belirtildiği üzere temelinde Soğuk Savaşın son zamanlarında askeri tehditlerin öneminin azalması ile birlikte daha önceleri örtbas edilen ekonomik, çevresel, toplumsal, siyasi vb. diğer sorunların güvenlik ilişkilerini etkilediği gerçeğinin anlaşılması yatmaktadır. Ortaya çıkan yeni sorunların yalnızca devletleri değil, uluslararası politikanın devlet- dışı aktörlerini de etkilediği aşıkardır (Akgül-Açıkmeşe, 2011: 47). Örneğin 1983 yılında "Redefining Security" başlıklı makalesinde, Richard Ullman güvenliğin doğal afetlerden hastalıklara ve çevresel konuları da içerecek biçimde genişlemesi gerektiğini savunmuştur (Ullman, 1983). Benzer bir biçimde 1983 yılında Buzan'ın *People, States and Fear* başlıklı kitabı geleneksel güvenlik anlayışlarını sektörel bağlamda eleştirmekte, güvenliğin içerdiği alanların genişlemesi gerektiğini savunmaktadır (Buzan, 1983).

Soğuk Savaşın bitmesi güvenlik çalışmalarında doğrudan etkili olmuş, güvenlik çalışmaları alanı yeni yaklaşımlarla şekillenmiştir.⁵ Soğuk Savaş sonrası iki kutuplu dünyanın sona ermesiyle birlikte öncesinden başlayan güvenlik çalışmalarını genişletme çabaları hız kazanmıştır. Başka bir ifadeyle iki kutuplu dünyanın yarattığı nükleer tehdit krizi sebebiyle salt askeri odaklı güvenlik çalışmaları yaygın kabul görürken soğuk savaşın bitimiyle askeri nitelikte olmayan çalışmalar önemli ölçüde yaygınlaşmıştır. Örneğin Wyn Jones bu durumu "Soğuk Savaşın sona erışı genişletilmiş gündeme meşruiyet ve itibar kazandırmıştır" şeklinde ifade etmektedir (Wyn Jones, 1996: 206). Soğuk Savaşın bitmesiyle beraber güvenlik tehditlerini kimlik, kadın, çevre yoksulluk, ekonomik istikrarsızlık hatta salgın hastalıklar karşı geniş ölçekte inceleyen eserler güvenlik literatürüne girmiştir.⁶

2.1. Geleneksel Yaklaşımlar

Geleneksel yaklaşımların temelinde Realist Okulun düşünceleri bulunmaktadır. Realist teori, 1. Dünya Savaşının ardında disiplinde idealist görüşün 2. Dünya Savaşını öngörememesi-önleyememesi üzerine gelişen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım birey ve devletlerin siyasi davranışlarının ve uluslararası politikanın anarşik yapısının düzenli bir yapıya nasıl dönüşeceği tartışmalarında, self-determinasyon, güvenlik, ortak hukuk yapılarının oluşturulması ve bireyin rasyonelliğini vurgulayan liberal yaklaşımın eleştirisi ve alternatifi olarak ortaya çıkmıştır. Realist Okul güvenlik çalışmalarına en önemli etkiyi bırakan yaklaşım olup 1980'lerin ortalarına kadar alanın tek hakimi konumundadır. Zaman içerisinde realizmin kendi evrimi çerçevesinde yazarları klasik, siyasal, yeni (neo), neoklasik, stratejik ve yapısal realizm gibi gruplara ayırmışlardır (Aydın, 2004). Geleneksel güvenlik yaklaşımı, dışarıda, bakan öznenen bağımsız, nesnel bilinebilir bir dünyanın var olduğunu verili kabul ederler (Mearsheimer, 1994-1995: 41). Geleneksel yaklaşım, tehdidin dışarıdan bir yerde ve dilden bağımsız bir gerçeklik olarak kurmak bağlamında eleştirel teorilerden ayrışır.

Realist bakış politik teori içerisinde uzun bir soy kütüğüne sahip olup Antik Çin'den ya da Antik Yunan'dan Hobbes'a kadar alıntı yapan bir analiz yaklaşımıdır. Yukarıda bahsedilen realist yaklaşımların tamamı şu öğeleri içerir: (1) devleti, fiziksel güvenlikle ilgilendiğini kabul eder (2) devletin bağımsızlıkla ilgilendiğini varsayar, (3) ulusal kalkınmayı esas olarak, devlet özerkliği ve güvenliğini sürdürmek ve güçlendirmek için kullanır (4) kuralları araç olarak değerlendirmekte bu kuralların devlet özerkliğine ve güvenliği konusundaki yabancı zorlukları karşılayacak kadar yetkili olması gerektiğini belirtir (Morgan, 2007: 16). Her dört öğeden de anlaşılacağı üzere geleneksel güvenlik yaklaşımlarının korunması gereken varoluşsal değeri devlettir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, geleneksel güvenlik yaklaşımlarına göre birincil "referans nesnesi" ya da korunmaya çalışılan değer, devlettir. Dahası, ulusal bağımsızlık, toprak bütünlüğünün

⁵Güvenlik çalışmaları alanındaki yeni yaklaşımlar için bkz. (Bilgin, 2010)

⁶Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik gündeminin geniş ölçekte ele alan gerektiğini eserler için bkz. Haftendorn, "Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security", *International Studies Quarterly*, Cilt 35, No 1, 1991, s. 3-17; Peter H. Gleick, "Environment and Security: Clear Connections", *Bulletin of the Atomic Scientists*, Cilt 47, No 3, 1991, s. 17- 21; J. Ann Tickner, *Gender and International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*, New York, Columbia University Press, 1992; Myron Weiner, "Security Stability and International Migration", *International Security*, Cilt 17, No 3, 1992/93, s. 91-126; Beverly Crawford, "A New Security Dilemma Under International Economic Interdependence", *Millennium: Journal of International Studies*, Cilt 23, No 1, 1994, s. 25-55.

korunması ve egemenlik geleneksel yaklaşımçıların devlet-temelli anlayışının merkezi değerlerini oluşturmaktadır (Miller, 2001: 17). Waltz, bu durumu “anarşi ortamında güvenlik en yüksek amaçtır ve ancak beka garanti altına alınır, devletler güç, kazanç ve sükûn gibi diğer amaçların arayışı içinde olabilirler” şeklinde ifade etmektedir (Waltz, 1979: 126). Geleneksel güvenlik anlayışına göre güvenlik, devletler arası rekabet ile ilgilidir ve askeri tehditler, bu anlayışın temel meseleleridir. Geleneksel güvenlik çalışmaları analizleri, bu nedenle, maddi güce, gücün uluslararası sistemdeki dağılımındaki değişikliklere ve dış tehditlere odaklanmıştır (Waltz, 1979: 88-89). Geleneksel yaklaşımlara göre uluslararası alanda devletlerin davranış ve etkileşimlerini düzenleyecek aktör olmadığından devletler birbirleri arasındaki ilişkileri kendileri düzenlerler. Düzenleyici aktörün olmayışı uluslararası sistemde, devletler arasında sürekli bir düşmanlık durumunu yaratmaktadır. Waltz’a göre bir devlet, diğer devletlerle ilişkisini şiddet gölgesi altında yürütür. Bazı devletler her an kuvvet kullanabileceği için, tüm devletler de aynı şeyi yapmak üzere hazır bulunmalıdırlar. Bu nedenle devletler arasındaki doğa hali, savaş halidir. (Waltz, 2009: 102). Miller da, devletlerin ulusal güvenliğine diğer devletler tarafından tehditler yöneltildiğini ve bu tehditlerle başa çıkma yollarının askeri karşılık vermeyi gerektirdiğini belirtmektedir (Miller, 2001: 17). Devletler kendi güvenliklerini sağlamak ve sürdürmek için çıkarlarını maksimize etmeye ve güç biriktirmeye çalışırlar. Burada kullanılan güç ulusal çıkarları tehdit eden herhangi bir nesnenin veya aktörün zorlayıcı taktik ve davranışlarla engellemeyi ifade etmektedir. Uluslararası ilişkileri anarşi üzerinden açıklayan geleneksel yaklaşım, devletlerin kendi güvenliklerini tek taraflı eylemlere girerek arttırdığını belirtmektedir. Bu durum güvenlik çalışmalarında güvenlik çıkmazının ortaya çıkmasına yol açmaktadır.⁷ Uluslararası sistemin bir anarşi sorunsalı olarak değerlendirilmesi, Richard Ashley’e göre, bütün devletlere ayrıcalık sunan belirli bir siyaset fikrini kurmakta, devletlerin halklarını dış tehditlerden korumak için var olduğu söylemi bu nedenle meşruiyet kazanmaktadır (Ashley, 1989: 251).

2.2. Genişlemeci ve Derinleştirmeci Yaklaşımlar

Alternatif güvenlik yaklaşımları,⁸ esas olarak geleneksel yaklaşımların bir eleştirisi olarak ortaya çıkmıştır (Buzan, Wæver ve Wilde, 1998: 2). 1980’den itibaren “güvenli hâle getirilen nedir/kimdir”, “hangi tehditlere karşı” ve “hangi araçlarla” soruları, farklı yanıtlar almaya başlamış, yeni bakış açılarının ortaya çıkmasını sağlamıştır⁹. Özellikle Soğuk Savaşın bitmesi genişlemeci ve derinleştirmeci yaklaşımlar kampını güçlendirmiş, yeni inşacı yaklaşımlar güvenlik alanına girmiş, giderek daha fazla bilim insanı çevre, kültür, kimlik etnisite iktisat ve sağlık konularını çalışmaya başlamıştır (Baysal ve Lüleci, 2015: 69). Güvenlik kavramının genişlemesi ve derinleşmesi gerektiğini belirten yaklaşımlar, özellikle Soğuk Savaşın sona ermesinden itibaren, askeri olmayan problemleri de askeri çatışmaların kaynağı olarak görmeye başlamış hatta askeri olmayan tehditlerin çoğu insan için askeri olanlardan çok daha büyük tehdit içerdiğini belirtmişlerdir (Miller, 2001: 20). Bu değişimlerin yanında tehdidin esasına dair de tartışmalar yaşanmış, tehdidin kendisi salt bir sabitlik olarak ele alınmaktan aşamalı biçimde vazgeçilmiştir. Örneğin genişlemeci-derinleştirmeci tarafta yer alan inşacı ve eleştirel yaklaşımlar güvenliğin nesnel olmayan bir durum olduğu; tehditlerin yalnızca materyal güçlerle ilgili olmadığı ve güvenliğin sabit değil, değişen bir kavram ve durum olduğunu iddia ederler (Krause ve Williams, 1996: 242).

Güvenlik kavramı, yukarıda da tartışıldığı üzere, 1940’lardan 1980’lere kadar neredeyse tamamen geleneksel çalışmaların gölgesinde tanımlanmaktaydı. Başka bir söyleyişle, bu döneme kadar güvenlik, devletleri ilgilendiren askeri sorunlar çerçevesinde ele alınmakta devletlerin uyguladığı güç politikaları ile özdeşleştirilmekteydi (Buzan, 1991: 26). Eleştirel yaklaşımlar tehditlerin kökeni bağlamında, güvenlik

⁷Güvenlik çıkmazı, bir devletin kendi güvenliğini artırmak için uyguladığı önlemlerin diğerleri için bir tehdit oluşturduğu ve sonuç olarak, diğerlerinin ilk devletin güvenliğini azaltacak şekilde savunmaya dönük adımlar attıkları kötü bir etkileşime tekabül etmektedir. Güvenlik çıkmazı kavramı 1950 yılında ilk kez Hertz tarafından kullanılmıştır. Hertz her ne kadar bu kavramı soğuk savaş döneminin korku ve silahlanma arasındaki ilişkiyi açıklamak için kullanmış olsa da soğuk savaş sonrasında güvenlik açıklayıcı temel terimlerden biri olmaya devam etmiştir. Güvenlik çıkmazı biçimleri in bkz. Alan Collins, “State-induced Security Dilemma: Maintaining the Tragedy”, *Cooperation and Conflict*, Vol. 39, No. 1 (2004), s. 27-44

⁸Buzan’a göre geleneksel olmayan yaklaşımlar şunlardır: Eleştirel inşacılık, post-kolonyalizm, insan güvenliği, eleştirel güvenlik çalışmaları, feminizm, Kopenhag okulu, post-yapısalcılık. Bkz. (Buzan & Hansen, *Evolution of International Security Studies*, 2009 s.190).

⁹Metodolojik bir perspektiften bakıldığında, üç öneri güvenlik çalışmalarına yönelik alternatif yaklaşımların temelini oluşturur ve onları neorealitlerden ayırır: Dünya siyasetinin konuları, yapıları ve uygulamaları hakkındaki bilgimiz (materyalist neorealizm anlamında) "objektif" değil, zira gözlemci ya da aktörler tarafından kolektif yapısından ayrı doğrudan nesnel bir dünya yoktur. Aktörlerin sosyal dünyalarını organize etme (ve değiştirme imkânları) konusundaki pratik anlayışlarını inceleyen yorumlayıcı yöntemler araştırma yapmak için merkezi bir noktadır. Kuramın amacı, kesin, tarihöncesi ve genelleştirilebilir sebep iddiaları bağlamında öngörmeyi aramak değil, daha çok metinsel anlayış ve pratik bilgi araştırmaktır. KRAUSE, Keith ve M. C. Williams (1996), “Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods”, *Mershon International Studies Review*, Cilt: 40, Sayı: 2, ss. 229-254

tehditlerinin rakip devletlerden kaynaklanırlardan çok, ya devlet-dışı (iç ya da ulus-üstü), ya da devletin kendisinin vatandaşlarına yönelttiği tehditler olduğunu ifade ederler (Booth, 1991: 59). Realist yaklaşımın güvenlik çalışmalarını devletler arası bağlamıyla analiz etmesi Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan çoğu şiddetli devlet içi çatışmalar konusunda sessiz kalmasına neden olmuştur. Bunun yanında yeni yaklaşımlar insanlığa yönelik birçok tehdidin, saldırgan devletlerden değil, küresel ve ulus-aşırı bir doğaya sahip kirlilik, açlık, hastalık ve kitle imha silahlarının kural-dışı devletlere ve ulus-aşırı terörist gruplara yayılması gibi tehditlerinden kaynaklandığını iddia etmektedirler (Miller, 2001: 19).

1990'lerden itibaren güvenlik kavramı, dört farklı form almıştır: (1) ulusal güvenlikten grup ve bireylerin güvenliğine doğru açılan aşağı yönlü genişleme; (2) ulusal güvenlikten uluslararası sistem ve ulus ötesi fiziksel çevreye, ulustan biyosfere doğru yukarı yönlü genişleme; (3) güvenlik kavramı askeri tehditlerden siyasi, ekonomik, sosyal, çevresel ve insani konulara doğru yatay olarak genişleme; (4) politikanın güvenlik sağlama sorumluluğunun kendisi ulus-devletten bölgesel-yerel hükümetler, uluslararası kuruluşlar, hükümet-dışı örgütler, kamuoyu, basın, piyasa ve doğa güçlerine doğru hem yatay hem de aşağı ve yukarı yönlü genişleme (Rothschild, 1995: 55). Güvenlik çalışmalarının yatay ve dikey yönde genişlemesi, yaşadığımız an için bireysel, ulusal, bölgesel, uluslararası, küresel güvenlik ile askeri, siyasi, toplumsal, çevresel, ekonomik bir çok konunun güvenlik meselesine dönüşmesini sağlamıştır. Bu bağlamda güvenliğin seçimi tehdit ve aktöre bağlı olarak dönüşmüştür.

3. Toplumsal Güvenlik Kavramının Gelişimi

1980'li ve 1990'lı yıllar boyunca yaşanan bir çok devlet içi çatışma, güvenlik yaklaşımlarında egemen realist ve neo-realist güvenlik yaklaşımlarının ötesine geçmeyi zorunlu hale getirmiştir. Mevcut güvenlik paradigması olarak bu yaklaşımların, benzer bir biçimde, referans nesnelere birincil olarak devlettir. Bu yaklaşımlar için, devletin egemenliği ve genel olarak askeri varlığı tehdit altında olduğu kabul edilmekteydi. Devlet için böylece (politik bağımsızlık ve teritoryal bütünlük anlamında) silahlı saldırılara karşı egemenliği savunmak birincil önceliklidir. Diğer meseleler kaygı doğursalar da esas olarak ulusal güvenliğe tehdit olarak kabul edilmemekteydiler (Lipshutz, 1995: 5). Fakat Soğuk Savaşın bitmesi geleneksel yaklaşımların uluslararası ilişkiler disiplinindeki hegemonik pozisyonuna ciddi meydan okunmuştur. Nükleer savaş tehdidinin azalması güvenlik kavramına askeri olmayan diğer güvenlik biçimlerinin eklenmesine yol açmıştır. Örneğin Jessica Tuchman 1980lerin sonunda kaynak, çevre nüfus meselelerinin de yeniden düşünülmesi gerektiğini belirtir (Mathews, 1989). Ken Booth da benzer bir şekilde en büyük tehditlerin, ekonomik yıkımdan, politik baskılardan, kıtlık, aşırı nüfus, etnik rekabet, doğanın tahribatı ve hastalıklardan geldiğini belirtmektedir (Booth, 1991).

Toplumsal güvenlik terimi ilk olarak Buzan tarafından *People, States, and Fear* adlı kitabında öne sürülmüştür. Bu kitapta, toplumsal güvenlik, diğer beş güvenlik sektöründen birini oluşturmaktadır, diğer sektörler çevresel, ekonomik, politik, askeri güvenlik sektörlerini ifade etmektedir. Buzan, toplumsal güvenliği, dil, kültür, din, ulusal kimlik ve geleneksel özelliklerinin sürdürülebilirliği şeklinde ele almaktadır (Buzan, 1991: 122-123). Buzan'ın katkısının bilincinde olarak, bir çok çalışma güvenliğin beş sektöre ayrılmış olmasını yeterli görmemektedir. Çünkü, Buzan'ın sektörel ayrımı, askeri meselelerin aldığı birincil önemi azaltmış ancak devlet merkezli odaktan ayrılmış değildir. Eksik olan şey güvenliğin referans nesnelere. Güvenlik çalışmaları, bu kişilere göre, salt orta düzeyde kalmamalı bireysel düzeyden küresel düzeye derinleştirilmelidir. (Williams, 2003). Waever, *Identity, Migration* adlı çalışmasında Soğuk Savaş sonrası Avrupa'da devlet egemenliğinin toplumsal güvenlikle ilgili olarak giderek önem kazandığını belirtir. Waever, Buzan'ın beş boyutlu güvenlik sektörünün uluslararası ilişkiler için ve toplumsal güvenlik için mevcut bağlam olarak savunulamaz olduğunu belirtmektedir. Sonuç olarak, Waever, güvenliği, beş sektörlü olmayan, devlet ve toplumsal güvenliğin ikiliği şeklinde yeniden kavramsallaştırmaktadır. Bu ikilik toplumsal güvenliği hem devlet güvenliğinin bir sektörü hem de aynı zamanda güvenlik konusunun kendine has bir nesnesi olmaktadır (Waever, 1993: 24-25). Peter Hough, Kopenhag Okulunun uluslararası ilişkilere disiplinini devlet merkezli deli gömleğinden kurtararak alana hizmet ettiğini belirtir. Ona göre geleneksel anlamda kullanılan 'ulusal güvenlik' kavramının en açık sınırların biri, insanların kendi hükümetleri ya da toplumun diğer kesimleri tarafından 'politik olarak öldürülme'sin göz ardı etmesidir (Hough, 2004: 115).

3.1. Toplumsal Güvenlik Kavramı Bağlamında Toplum

Toplumsal güvenlik kavramını tanımlamanın en zor yanı toplum kavramının kendisidir. Toplum, ortak kimlik duygusuyla bir arada bulunan insanlar bütünlüğünü ifade etmektedir. Toplumlar, sahip oldukları normlara, değerlere ve kurumlara dayalı altyapılar ile kuşaklar arasındaki devamlılığı sürdüren yapılardır (Waever, Buzan, vd., 1993: 21). Waever, toplumsal güvenlik kavramının kimlerin güvenliğini oluşturduğunu ve toplumun bir bütün olarak güvenliği ile toplum içindeki grupların güvenliği arasındaki

farklılığın nasıl oluşturulacağını sormaktadır. Toplumsal güvenlik kavramı çerçevesinde kullanılan toplum kavramı ile bir devleti oluşturan insan gruplarını tanımlayan toplum kavramı birbirleriyle karıştırılmamalıdır. Toplumsal güvenlik kavramsallaştırmasında kullanılan toplum kavramı tanımlanabilir ve belirli bir kimliğe sahip olan daha dar kapsamlı kimlik gruplarını anlatmaktadır (Wæver, Buzan, vd., 1993: 20). Birçok toplumsal grup ya kendi devletleri yoktur ya da devletlerin mevcut sınırlar uyum arz etmezler. Böylece, Waever'e göre, toplumsal güvenlik kendi başına önemlidir. Çünkü devleti olmayan etnik gruplarda da önemli gerçeklikler olup bu grupların kendi kimliklerine karşı tehditlere verdikleri tehditler de politik olarak önemlidir (Waever, 1993: 27). Waever'a göre 'toplumsal güvenlik', toplum içindeki bir grubun güvenliğini değil bir bütün olarak toplumun güvenliğini ifade eder (Wæver, Buzan, vd., 1993: 20).

"Ulusal güvenlik" anlayışı, tüm güvenlik alanları için anahtar kavram olmasına rağmen paradoksal biçimde güvenlik birimi olarak "ulus" kavramı çok az incelenmiştir. Bunun nedeni, güvenlik meselelerinde odağın, siyasal ve devletin kurumsal birliğinde yani siyasal ve askeri sektörlerde olmasından kaynaklıdır. Eğer ulusa daha yakından bakarsak toplumsal güvenlik sektörü de güvenlik meselelerine girer. Toplumsal güvenlik devletin örgütsel istikrarını sağlayan, hükümet sistemini ve hükümete ve devlete meşruiyet sağlayan ideolojiler olarak tanımlanan politik güvenlikle yakın ilişkilidir (Buzan, Wæver ve Wilde, 1998: 119). Güvenlik çalışmalarında, 'toplum' çoğunlukla etno-politik topluluklar ya da ulus olarak ortaya çıkmaktadır (Wæver, Buzan, vd., 1993: 27). Kopenhag Okulu yazarlarına göre ulus, toplumun özel bir formudur. Buna göre, ulus, birincisi ulus bir toprağa bağlı, ikincisi geçmişi bugün ve gelecekle birleştirme ve kuşaklar arası aktarım sağlamakta, üçüncüsü ise bir grubun birliğinde olduğunu hissetmek ve bu grubun doğal hakkı olan ulus devlet talep etmek şeklindeki üç bağlamda incelenebilir (Wæver, Buzan, vd., 1993: 21).

Devlet ve ulus sık sık birbiri yerine kullanılır. Helena Lindholm, ulus kavramlarını çok fazla içselleştirildiğini ve ulus ve devlet kavramlarının kendiliğinden karıştırıldığını belirtir (Lindholm, 1993: 2). Buzan, devlet ve ulus kavramını birbirinden ayırmak istemektedir. Ona göre, toplum ile ilgili sorun, toplumsal içerisindeki bazı kimlikli aktörlerin, devlet yönetimlerinin hitap ettiği kimliği taşımak istememeleridir. Örneğin Sudan etnik yapısı, Sudan devletinin toplumsal gruplarından biridir, fakat Sudan devletinde, Arap ve Afrikalılar gibi birçok toplumsal birimde yer almaktadır (Buzan, Wæver ve Wilde, 1998: 120). Sudan etnik yapısı dışında kalan, toplumsal gruplar Sudan olarak tanımlanmak istemeyebilir. Roe'ye göre, Kopenhag Okulunun toplumun ne olduğunu açıklama girişimi ulus tanımıyla ilişkilidir. Ona göre ulus kavramı, okulun yazarlarınca, bir yanda vatandaşlıkla tanımlanırken diğer yandan etnisite anlamında tanımlanmaktadır. Bu ayrım 'etnik ulus' ve 'civic ulus' şeklinde kategorize edilebilir (Roe, 2005: 45). Okulun düşünürlerine göre devletler farklı kimliklere sahip çeşitli gruplardan oluşuyorlarsa da toplumsal güvenliğin temel analiz birimleri politik anlamada önem arz eden etnik ulusal ve dini gruplar biçimindedir. (Wæver, Buzan, vd., 1993: 21).

Toplumsal sektörde ana kavram kimliktir. Herhangi bir topluluk bir gelişmeyi veya potansiyel bir durumu, kendi kimliğine yönelik bir tehdit olarak tanımlarsa toplumsal güvensizlik ortaya çıkmış olur (Waever, 2008: 155). Toplum kuşaklar arası aktarım yapmak ve kültürel formunu sürdürmek istemektedir. Waever'ın yeniden kavramsallaştırdığı anahtar kavram becadır (survival). Devlet güvenliği, egemenliğine yönelik tehditlerle ilgiliyken (bu perspektife göre, eğer bir devlet egemenliğini kaybederse devlet olarak hayatta kalamaz); toplumsal güvenlik, kimlik tehditleri ile ilgilidir (benzer şekilde, eğer bir toplum kendi kimliğini kaybederse, bir toplum olarak hayatta kalamaz). Devlet, topluma yönelik tehditlerle istikrarsızlaşabilir. Fakat yüksek düzey toplumsal uyum aramak da devlet güvenliğini bozabilir. İkinci ifade, bir devletin homojenleştirme programının azınlık gruplarından birinin kimliğiyle zıtlaşarak çatışma yaratan yerlerde görülebilmektedir. Örneğin, Slovak devletin Slovaklaşması büyük Macar azınlığının Macarlaşma riskini taşımaktadır. Bu durum, toplum içerisindeki gruplardan birinin kimlik anlamında ne kadar çok güvenleştirilirse, onları içeren devletler o kadar az güvenli olacağına işaret etmektedir (Roe, 2005: 43; Waever, 1993: 25).

Waever'a göre, 'toplum', kimliğe ve topluluğun özbenliğine dair olup bireylerin kendilerini bir topluluğun üyeleri olarak tanımlamasıyla ilişkilidir. Toplum 'biz' duygusuyla kurulan birliktir (Waever, 1993: 24). Toplum sözcüğünün kullanımı kendi içerisinde sorunlar barındırmaktadır. Mathias Albert 'toplum' sözcüğünün birçok anlama geldiğine işaret etmektedir. Ona göre bir toplumun kimliği ifadesi genelde anlamsız bir kavramdır. Çünkü toplumlar çoğul kimlikler taşıyan birlikler olup çok sayıda farklı kimliklerden oluşur. "Toplum" ile ilişkili olarak kimlik meselesindeki sorun, bir toplumu karakterize ettiği söylenen herhangi bir özelliğin toplumsal kimlik olarak ifade edilmesidir (Albert, 1997: 7). Toplumsal bir kimliğin, bütün toplumsal yapıların tek tanımlayıcı kimliği şeklinde ifade bulması ulus devletlerin neredeyse tamamında görülebilir. Özellikle tekil toplumsal kimliğin, toplum içerisinde yer alan grupları içermediği ya da bu gruplar tarafından ret edildiği örneklerde etnik çatışmalara yol açtığı görülmektedir.

3.2. Devlet ve Toplumsal Güvenlik

Kopenhag Okulu, 'toplumsal güvenlik' kavramını Avrupa'da yaşanan güvenlik meselelerindeki dönüşüme bağlı olarak ortaya atmışsa da, bu kavramsallaştırma dünyanın her tarafında uygulama alanı bulabilecek analiz çerçevesidir. Analiz çerçevesi olarak toplumsal güvenlik kavramı, devlet-toplum ilişkilerinin problemlili olduğu ve devlet içerisindeki gruplardan kimisinin kimlik temelli beka sorunları yaratabildiği devletlerde özellikle kullanılabilir. Waever, devletin sınırlarıyla toplumun sınırlarının çok nadir örtüşmesinden kaynaklı olarak toplum güvenliğinin ciddiye alınmasının gerektiğini belirtmektedir. Güvenliği devlet güvenliğiyle sınırlamak, egemen ulus dışında kalan etnik yapıların ve azınlıkların güvenlik endişelerini ya yanlış anlamak ya da baskı altına almak anlamına geleceğini belirtmektedir. Aynı ulusun devleti olduğu durumlarda bile devlet ve toplum farklıdır. Örneğin 'Sırp güvenliği', nasıl tanımlandığına bağlı olarak çeşitli talepler oluşturulabilir. Mesela bu kavrama dayalı olarak Sırp devletinin güvenliği ifade ediliyor olabilir ya da Sırp ulusu anlatılıyor olabilir. Bu durum coğrafi sınırlarla ulusun sınırlarını örtüştüğü durumlarda bile ulus ve devlet açısından güvenikleştirmenin farklı anlamlar içerdiğini ifade etmektedir (Waever, 2008: 154).

Devletin klasik fonksiyonu, dış tehditlere ve meşru düzeni değiştirecek iç tehditlere karşı topluma güvenlik; toplum içinde toplumsal düzen ve hukuki düzen sağlamaktır. Devlet yönetimleri, halklarının temsilcileri oldukları ölçüde, yönetim ile toplumsal güvenlik arasında bir tamamlayıcılık ilişkisi mevcut olurken, yönetimlerin halklarının (en azından önemli bir kısmının) temsilcileri olarak görülmedikleri durumlarda ise, yönetimler toplumlarını tehdit eden birimler olabilmektedir (Waever, Buzan, vd., 1993: 48). Devlet, toplumsal güvenliğin sağlayıcısı olması rağmen birçok örnekte toplumsal güvenliğin kurucusu konumundadır. Devlet yönetimi, bu bağlamda, bir toplumsal gruba güvenlik sağlarken aynı anda diğer toplumsal bir grubu tehdit olarak kurmakta güvenikleştirebilmektedir. Devlet yönetimi, bünyesindeki toplumsal gruplardan birini tehdit olarak kurarken bu grubu baskın kimliğe karşı güvenikleştirmekte, bahsedilen aktör baskın grubun toplumsal güvenliğini tehdit etmekle inşa edilmektedir.

Ağır'a göre eğer devlet, belirli bir kimlik grubu üzerinden otoritesini inşa ediyorsa ve diğer kimlik grupları için dışlayıcı uygulamalar sergiliyorsa, dışlanan ya da bu yönde bir algıya sahip olan diğer kimlik grupları, egemen kimlik grubu karşısında kendilerini ikincil konumda görebilmektedirler (Ağır, 2013: 83). Bu bağlamda baskın kimliğin devlet tarafından korunması geliştirilmesi, mevcut diğer kimlikler için ayrımcı uygulamalar içermesi durumunda, bu baskın kimlik, diğer kimlikler için güvenlik tehdidi haline gelebilmektedir. Bu durumun tersi de doğrudur. Egemen olmayan kimlik grupları devlet tarafından tehdit olarak kurulurken baskın kimliğe referansla güvenikleştirilmekte, referans nesnesini baskın kimlikten almaktadır.

3.3. Toplumsal Güvenliğe Tehdit ve Savunulma biçimleri

Bir toplum, gerçekte ya da değil, 'biz' kimliğinin tehlikede olduğunu varsaydığı zaman toplumsal güvenlik tehdidi vardır. Toplumsal kimliğe tehdit, bu toplumsal grubun kendisini ifade etmesini baskılamaktan sonraki nesillere aktarımın engellenmesine kadar birçok biçimde olabilir. Buzan'a göre, toplumsal kimliğe tehdit, dilin, isimlerin ve giysilerin kullanımının yasaklanmasından, ibadet ve eğitim merkezlerinin kapatılmasına ve toplumsal grubun üyelerini öldürmeye ya da sürgün etmeye kadar birçok farklı biçimde tezahür edebilir. Eğer dilin ve kültürün yeniden üretimin sağlayan sosyal mekanizmalar yasaklanırsa, toplumsal grubun kimliği, bir kuşaktan diğerine etkili bir biçimde taşınmaz (Waever, Buzan, vd., 1993: 43). Buzan, görüldüğü üzere, toplumsal güvenlik sektöründe 'etnik temizlik' ile 'kültürel temizlik' arasında ayrıma gitmektedir. Toplumsal güvenlik tehdidi olarak 'etnik temizlik', etnik-ulusal bir grubun üyelerinin diğer grubun üyeleri tarafından sistematik bir şekilde öldürülmesini, cinsel saldırıyı da içeren şiddet ve sürmeyi içeren pratikler olarak tanımlanabilir. Etnik temizlik, grup bütünlüğüne karşı büyük bir tehdit oluşturmaktadır. 'Kültürel temizlik' ise toplumsal grubun fiziksel varlığına karşı değildir, fakat grup kimliği için önemli olan kurumların ve sembollerin sistematik bir biçimde ortadan kaldırılmasını içermektedir. Kültürel temizlik aynı zamanda toplumsal kimliğin özüne karşı bir saldırı olarak değerlendirilebilir.

Kopenhag Okulu yazarları toplumsal sektörlerindeki tehditleri üç ana kategoriye ayırmaktadır: göç, yatay rekabet, dikey rekabet. Göç durumunda, dışarıdan gelenlerden kaynaklı nüfusun kompozisyonundaki değişim gerçekleşebilmekte böylece konuk eden toplumun kimliksel özelliklerini yitirme tehdidi ortaya çıkabilmektedir (Çinlilerin Tibet'e, Rusların Letonya'ya göçü gibi). Yatay rekabet, toplumsal grubun diğer komşu kültürlerinden etkilenmelerini ifade etmektedir (Örneğin Kanada'nın Amerikanlaşmaktan korkması gibi). Son olarak, dikey rekabette ise entegrasyon (örneğin Yugoslavya, AB) ya da ayrılıkçı grupların (Örneğin, Quebec, Katalon, Kürt) daha dar ya da geniş kimliklere doğru çekilen durumlarına dairdir (Waever, 2008: 158; Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 121)

Toplumlar kimlik bağlamında, göç, yatay ve dikey rekabet tehditlerinin yanında, askeri, siyasi, ekonomik ve çevresel boyutlarda da tehdit edilebilirler. Örneğin, askeri güvenlik sektöründe, bir devletin askeri olarak tehdit edilmesi devleti oluşturan toplumun kimliğinin de tehdit edildiği anlamına gelmektedir. Bu önerme her durum için zorunlu bir sonuçtur. Bir kimlik grubunun üyelerini öldürerek veya sürerek o grubun kimliğinin sonraki nesillere aktarılmasını engelleyen nüfus azaltma askeri sektörün toplumsal güvenliğe karşı bir tehdidi olarak görülebilir. Bir rejim askeri gücünü kendi toplumunu istemi doğrultusunda bastırmak için kullandığı durumlarda, askeri tehditlerin devleti içi toplumlara tehdit olduğu söylemek mümkündür. Bu durum özellikle devlet yönetimdekilerin, devlet içerisindeki bir etnik grubu diğer etnik gruba karşı temsil ettiğinde görülebilmektedir. Politik sektörün toplumsal güvenliğe tehdit olduğu durum, genellikle toplumun kendi hükümetlerinden gelmekte ve çoğunlukla ülkenin azınlıklarını bastırma formu olarak ortaya çıkmaktadır. Çok etnili devletlerde, devlet mekanizması bir toplumun bir grubu tarafından ezici bir şekilde kontrol edildiğinde devlet güvenliği sağlayıcı mekanizma olmamanın yanında tehdit kaynağı olabilir (Roe, 2005: 49-50).

Toplumsal güvenlik kavramı, kolektif kimlikler bağlamını ifade etmekte "biz kimlikleri"ni savunmak için alınan önlemlere işaret etmektedir (Waewer, 2008: 155). Toplumsal gruplar algıladıkları güvensizlik öğelerine iki farklı biçimde yanıt verirler. Bunlardan birincisi konuyu politik ve potansiyel olarak askeri güvenlik sektörüne taşıyarak, tehdidi devletin gündemine getirmek şeklindedir. Toplumsal güvensizliğe verilen yanıtların bu biçimi, güvenlik meselesini devletin gündemine taşıyarak, sorun gören toplumsal grubun korunması için devleti önlem almaya zorlamaktır. İkincisi ise mevcut tehditlere karşı toplumsal grubun kendi başına önlemler almaya çalışmasıdır. Toplumsal güvensizliğe verilen yanıtların bu biçimi ise toplumların güvenlik için devlet dışı araçları kullanmaya zorlandığı örnekleri ifade etmektedir (Buzan, Wæver ve Wilde, 1998: 122). Kopenhag Okulu yazarlarına göre içinde azınlıkların bulunduğu ülkelerde, toplumlar, üç tercih için mücadele ederler: mevcut rejimi domine etmek, kendi yönetim biçimini kurmak ya da basitçe kendi başına bırakılmak.

4. Sonuç

Bu çalışmada Kopenhag Okulunun, toplumsal güvenlik bağlamında güvenlik çalışmalarına katkıları incelendi. Toplumsal güvenliğin, güvenlik çalışmalarına dahil edilmesinin kritik dönemleri ele alındı. Bu kritik dönemler geleneksel güvenlik yaklaşımlarının soğuk savaş sonrası yaşanan devlet içi çatışmaları açıklamada yetersiz olması önemli bir etken olmuştur. Geleneksel güvenlik yaklaşımları, 1980'li yılların ortalarına kadar güvenlik çalışmalarında tartışılmaz hakimiyete sahiptir. Bu yıllardan itibaren ise hakimiyetini artan ölçüde genişlemeci ve derinleştirmeci yaklaşımlara terk etmektedir. Soğuk Savaşın bitmesiyle ise yeni inşacı yaklaşımlar güvenlik alanına girmiş, giderek daha fazla akademik araştırma çevre, kültür, kimlik etnisite iktisat ve sağlık konularını çalışmaya başlamıştır. Geleneksel yaklaşımçıların devlet-temelli anlayışında ulusal bağımsızlık, toprak bütünlüğünün korunması ve egemenlik merkezi yer kaplamaktadır. Eleştirel yaklaşımlar tehditlerin kökeni bağlamında, güvenlik tehditlerinin rakip devletlerden kaynaklanılardan çok, ya devlet-dışı (iç ya da ulus-üstü), ya da devletin kendisinin vatandaşlarına yönelttiği tehditler olduğunu ifade ederler. Realist yaklaşımın güvenlik çalışmalarını devletler arası bağlamıyla analiz etmesi Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan çoğu şiddetli devlet içi çatışmalar konusunda sessiz kalmasına neden olmuştur. Güvenlik çalışmalarına yeni bir bağlamda yaklaşan akımların başında Kopenhag Okulu gelmektedir. Kopenhag Okulu, anaakım güvenlik yaklaşımların ihmal ettiği askeri olmayan tehditleri ve devlet merkezli güvenlik anlayışlarını da (toplumsal gruplar, bireyler, devlet, hatta tüm insanlık) güvenlik çalışmalarına dahil etmektedir. Okulun önemli güvenlik çalışmalarına önemli katkıların başında toplumsal güvenliğin ele alması gelmektedir. Toplumsal sektörde ana kavram kimliktir. Herhangi bir topluluk bir gelişmeyi veya potansiyel bir durumu, kendi kimliğine yönelik bir tehdit olarak tanımlarsa toplumsal güvensizlik ortaya çıkmış olur. Toplumsal güvenlik kavramı, kolektif kimlikler bağlamını ifade etmekte "biz kimlikleri"ni savunmak için alınan önlemlere işaret etmektedir. Devlet içi çatışmalar toplumsal güvenlik bağlamıyla ortaya çıkmakta, kimliğin devlet içi çatışmalarda temel bir neden olduğuna işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

- BUZAN, Barry (1983). *People, States and Fear: National Security Problem in International Relations*, Sussex: Whealsheaf.
- AKGÜL-Açıkmeşe, Sinem (2011). "Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri", *Uluslararası İlişkiler*, 8 (30), 43-73.
- ALBERT, Mathias (1997). "Security as a Boundary Function: Changing Identities and "Securitization" in World Politics", *Paper for ISA Annual Convention*, Toronto.
- ASHLEY, Richard K. (1989). "Untying the Sovereign State: A Double Reading of the Anarchy Problematique", *Millennium Journal of International Studies*, 17 (2), 227-262.
- AYDIN, Mustafa (2004). "Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1 (1), 33-60.

- AĞIR, Bülent Sarper(2013). *Güvenlik Çalışmaları Alanında Kopenhag Okulunun Toplumsal Güvenlik Kavramsallaştırması Çerçevesinde Bir Etnik Çatışma Örneği Olarak Kosova Sorunu*, Ankara: Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- BALDWIN, David A.(1997). "The Concept of Security1», *Review of International Studies*, 23: 5-26.
- BAYLIS, John, Steve SMITH, ve Patricia OWENS(2008). *The Globalization of World Politics*, Oxford: Oxford University Press.
- BAYSAL, Başar, ve Çağla LÜLECİ (2015). "Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi", *Güvenlik Stratejileri*, 11 (22), 61-95.
- BELLAMY, Lan(1981). "Towards a theory of international security", *Political Studies*, 29 (1), 100-105.
- BOOTH, Ken(1991). "Security and Emancipation", *Review of International Studies*,17 (4), 313-326.
- BUZAN, Barry, ve Lene Hansen(2009). *Evolution of International Security Studies*, New York: Cambridge University Press.
- BUZAN, Barry (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Boulder: Lynne Rienner Pub.
- BUZAN, Barry(1991). "New Patterns of Global Security in the Twenty-first Century", *International Affairs*, 67 (3), 432-433.
- BUZAN, Barry, Ole Wæver, ve Jaap de Wilde(1998). *Security: A New Framework for Analysis*, London: LYNNE RIENNER PUBLISHERS.
- GALLİE, Walter Bryce (1964)."Essentially Contested Concepts", *Philosophy and the Historical Understanding* içinde, yazar Walter Bryce Gallie, 157-191, Londra: Chatto & Windus.
- KRAUSE, Keith, ve Michael Williams(1996). "Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods", *Mershon International Studies Review*, 40 (2).
- LİNDHOLM, Helena (1993)."Introduction: A Conceptual Discussion", *Ethnicity and Nationalism* içinde, düzenleyen: Helena Lindholm, 1-39. Gothenberg: Nordnes.
- LİPSCHUTZ, Ronnie D. (1995). *On Security*, New York: Columbia University Press.
- MCDONALD, Matt(2012). *Security, the Environment and Emancipation: Contestation over Environmental Change*, London: Routledge.
- MCWEENEY, Bill(1999). *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press.
- MEARSHEİMER, John (1994-1995). "The False Promise of International Institutions", *International Security*, 19 (3), 5-49.
- MİLLER, Benjamin (2001). "The Concept of Security: Should it be Redefined?", *The Journal of Strategic Studies*, 24 (2).
- MORGAN, Patrick(2007). "Security İn International Politics: Traditional Approaches", *Contemporary Security Studies* içinde, yazar Allan Collins, 13-34. Oxford: Oxford University Press.
- ROE, Paul(2005). *Ethnic Violence and the Societal Security Dilemma*, New York: Routledge.
- Rothschild, Emma (1995). "What is Security?", *Daedalus: Journal of the American Academy of Arts and Sciences*, 124 (3), 53-98.
- ULLMAN, Richard H. 1983. «Redefining Security.» *International Security* 8 (1): 129-153.
- WAEVER, Ole. 1993. *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*, London: Pinter.
- WAEVER, Ole, Barry Buzan, Morten Kelstrup, ve Pierre Lemaitre(1993). *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*, Londra: Pinter .
- WAEVER, Ole(1995). "Securitization and Desecuritization", *On Security* içinde, yazar Ronnie D. Lipschutz, New York: Columbia University Press.
- WAEVER, Ole (2008)."Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi", *Uluslararası İlişkiler* 5 (18), 151-178.
- WALTZ, Kenneth (2009). *İnsan, Devlet ve Savaş: Teorik Bir Analiz*, Çeviren Selim Kanat ve Serhan Yalçın Enver Bozkurt, Ankara: Asil Yayınları.
- WALTZ, Kenneth(1979). *Theory of International Politics*, New York: New York, McGraw-Hill Inc.
- WOLFERS, Arnold (1952). "National Security as an Ambiguous Symbol", *Political Science Quarterly*, 67 (4), 481-502.
- WYN JONES, Richard (1996). "Travel Without Maps: inking About Security After the Cold War", *Security Issues in the Post-Cold War World* içinde, yazar M. Jane Davis, Cheltenham: Edward Elgar.